İçindekiler

BÖLÜM 1 Dış Ticarette Ulusal ve Uluslararası Kurum ve Kuruluşların Önemi

GİRİŞ 3
DIŞ TİCARETTE ULUSAL KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ 3
- Dış Ticaretin Kurallarının Belirlenmesinde Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar 4
- Dış Ticaretin Denetlenmesinde Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar 6
- Dış Ticarete Teknik Destek Veren Ulusal Kurum ve Kuruluşlar 8
- Dış Ticaretin Finansmanında Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar 9
- Dış Ticarette Ulusal Sivil Kurum ve Kuruluşlar 9
- Dış Ticarette Dolaylı Olarak Destek Veren Ulusal Kurum ve Kuruluşlar 10

DIŞ TİCARETTE ULUSLARARASI KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ 10
- Dış Ticaretin Kurallarının Belirlenmesinde Görev Alan Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar 11
- Dış Ticarete Teknik Destek Veren Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar 11
- Dış Ticaretin Finansmanında Görev Alan Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar ... 11
- Dış Ticarette Dolaylı Olarak Destek Veren Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar .. 12

DIŞ TİCARETİ GELİŞTİRİCİ ULUSLARARASI OLUŞUMLAR 12
- Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Birleşmeye Yönelik Oluşumlar 13
- Tam Ekonomik Bütünleşme 16
- Bölgesel Anlaşmalar ve Dünya Ticaret Örgütü 16

DIŞ TİCARETİ DÜZENLEYEN ANLAŞMALAR .. 17
DIŞ TİCARETİ KOLAYLAŞTIRMAYA YÖNELİK KOORDİNASYON YÖNTEMLERİ .. 17
- Daimi Koordinasyon Komiteleri 17
- Geçici Komiteler 18
- Toplantılar 18
- Yazışmalar 18

BÖLÜM 2 Yurtiçinde Dış Ticarete Finansman Sağlayan Kuruluşlar

Giriş 25
T.C. Merkez Bankası 25
- T.C. Merkez Bankasının Temel Görev ve Yetkileri 26
- T.C. Merkez Bankasının Teşkilat Yapısı 27
- T.C. Merkez Bankasının Dış Ticaretteki Yeri 29

Türkiye İhracat Kredi Bankası – Türk Eximbank 29
- Türk Eximbank'ın Amaç, Görev ve Faaliyetleri 30
- Türk Eximbank'ın Organları 31
- Türk Eximbank'ın Dış Ticaretteki Yeri 33

Türkiye Kalkınma Bankası 34
- Türkiye Kalkınma Bankasının Amaç, Görev ve Faaliyetleri 35
- Türkiye Kalkınma Bankasının Organları 36
- Türkiye Kalkınma Bankasının Dış Ticaretteki Yeri 37

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 39
- KOSGEB'in Amaç, Görev ve Faaliyetleri 40
- KOSGEB'in Organları 42
- KOSGEB'in Dış Ticaretteki Yeri 42

Ticari Bankalar, Finans Kurum ve Kuruluşları 45
- Ticari Bankalar, Finans Kurum ve Kuruluşların Dış Ticaretteki Yeri 47

Bölüm 1

Dış Ticarette Ulusal ve Uluslararası Kurum ve Kuruluşların Önemi

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

1 Dış ticarette kuralların belirlenmesinde görev alan kurum ve kuruluşları açıklayabilecek,

2 Dış ticaret politikası araçları ve bu araçları kullanan kurumları açıklayabilecek,

3 Dış ticarette uluslararası anlaşmaların önemini değerlendirebilecek,

4 Ekonomik işbirliği ve birleşmeye yönelik kuruluşların ülkelerin dış ticaret politikalarını analiz edebilecek

bilgi ve beceriler kazanabileceksiniz.

Anahtar Sözcükler: • Ticaret Bakanlığı • Dış Ticaret Politikası • Dünya Ticaret Örgütü • GATT • Dış Ticaret Rejimi • Tarım ve Orman Bakanlığı • Uygun Yazısı • Veteriner Giriş Belgesi • Kontrol Belgesi • Sağlık Bakanlığı • İthalatta Risk Esaslı Denetim Sistemi (GTB-İRİS) • Dış Ticarette Risk Esaslı Kontrol Sistemi (TAREKS) • Uluslararası Tahkim • Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü • Türk Standartları Enstitüsü (TSE) • Risk Analizi • Fiili Denetim • TIR Karnesi İşlemleri • INCOTERMS 2010

İçerik Haritası

Dış Ticaretle İlgili Kurum ve Kuruluşlar

Dış Ticarette Ulusal ve Uluslararası Kurum ve Kuruluşların Önemi

- GİRİŞ
- DIŞ TİCARETTE ULUSAL KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ
- DIŞ TİCARETTE ULUSLARARASI KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ
- DIŞ TİCARETİ GELİŞTİRİCİ ULUSLARARASI OLUŞUMLAR
- DIŞ TİCARETİ DÜZENLEYEN ANLAŞMALAR
- DIŞ TİCARETİ KOLAYLAŞTIRMAYA YÖNELİK KOORDİNASYON YÖNTEMLER

GİRİŞ

Ülkelerin diğer ülkelerle gerçekleştirdikleri karşılıklı mal ve hizmet ticareti, yalnızca ekonomiyi etkilememekte, sosyal, siyasal ve kültürel hayatı doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkilemektedir. İstihdam, işsizlik, gelir dağılımı, ekonomik büyüme ve refah düzeyindeki artış dış ticaretteki gelişmelerden etkilenmektedir. Hükümetler dış ticaret politikasının hedeflerini genel ekonomi politikası amaçlarına uygun olarak belirlerler. Dış ticaret politikası hedeflerine ulaşmak için hangi dış ticaret politikası araçlarının tercih edileceği önemlidir. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) yürürlüğe girmesinden (1948 yılından) günümüze ülkeler tarife oranlarını (gümrük vergilerini) yükseltme imkanlarını yavaş yavaş kaybetmişlerdir. GATT/ Dünya Ticaret Örgütü (WTO) kuralları, diğer kuruluşlar ve uluslararası anlaşmalar, tarifelerin yükseltilmesine engeldir. Bu nedenle gümrük vergilerinin diğer bir ifade ile tarifelerin yerini tarife dışı kısıtlamalar (önlemler) almıştır.

1960'lı yıllardan itibaren giderek yaygınlaşan serbest ticaret bölgesi ve gümrük birliği gibi bölgesel anlaşmalarda dış ticarette ulusal devletlerin elindeki bazı yetkilerin uluslarüstü yetkiye sahip organlara geçmesine neden olmuş, ayrıca ortak politika uygulamaları egemenlik yetkisini kullanan hükümetleri sınırlandırmıştır. Buna karşılık ülkelerin bölgesel entegrasyon/bütünleşme/birleşme konusunda istekli oldukları görülmektedir. Ekonomik birleşme kadar olmasa da ekonomik işbirliğine yönelik uluslararası kuruluşların faaliyetleri ulusal devletlerin egemenlik sahasına girerek dış ticaret konularında ulusal kurumların bazı yetkilerine müdahale etmektedir.

Uluslararası kuruluşlar yapmış oldukları çalışmalarla dış ticaretin önündeki risklerin, engellerin ve kısıtlamaların azaltılmasına/ortadan kaldırılmasına yardımcı olarak uluslararası ticareti gelişmesine katkıda bulunmaktadırlar. Uluslararası kuruluşlar hazırlamış oldukları anlaşma taslaklarının müzakere edilerek kabul edilmesine ön ayak olarak uluslararası ticaretin serbestleştirilmesine yardımcı olmaktadırlar. Bu süreçte imzalanan ve onaylanan anlaşmaların hükümlerine taraf ülkelerin uyup uymadıkları önem kazanır. Her ülke kendi dış ticaret, gümrük ve diğer mevzuatlarını taraf oldukları anlaşmalara uyumlu hale getirecek gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür.

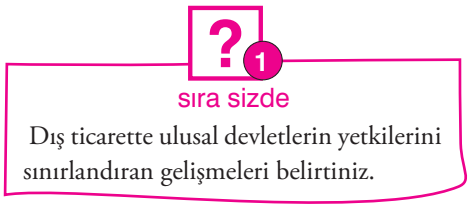

DIŞ TİCARETTE ULUSAL KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ

Bir ülkenin siyasi iktidarı elinde bulunduran hükümetler dış ekonomi politikası kapsamında dış ticaret, yabancı yatırımlar, sermaye akımları ve dış yardımlar gibi alanlarda çeşitli tedbirler alırlar. Dış ekonomi politikası (özelde dış ticaret politikası) kapsamındaki bu tedbirler/önlemler tek bir bakanlık veya kurumu ilgilendirmemektedir. Türkiye'de ihracat, ithalat ve dış ticaret ile ilgili anlaşmaların hazırlanması, müzakere edilmesi ve söz konusu anlaşmaların uygulanması ile ilgili görev **Ticaret Bakanlığı**'na verilmiştir. 3'üncü Ünite'de belirtildiği üzere Ticaret Bakanlığı'nın ithalat rejiminin hazırlanması ve uygulanması, ihracatın geliştirilmesine yönelik tedbirler alınması, ithalat ve ihracata ilişkin standardizasyonu geliştirmesi ve uygulanması gibi görevleri mevcuttur. Ticaret Bakanlığı ithalat ve ihracat rejimini belirlerken, alınan kararların genel ekonomi politikası ile uyumlu olmasını sağlamak için diğer bakanlık ve kurumlarla yakın işbirliği içindedir. Dış ticarete yönelik tedbirler pek çok sektörü ve bakanlığı ilgilendirmektedir. Bu nedenle Ticaret Bakanlığı ithalat ve ihracat rejimleri ile diğer alanlardaki tedbirler öncesinde diğer kurum ve bakanlıklarla yakın işbirliğinde olması bir zorunluluktur.

Bir ulusal devletin sınırları içinde siyasi iktidarı elinde bulunduran hükümetler anayasanın kendisine verdiği yetki ile dış ticarete gümrük vergisi, kota, fon ve kambiyo denetimi gibi çeşitli önlemlerle ithalatı kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Hükümetler bazı tedbirlerle döviz kazandırıcı mal ve hizmet ihracatlarını teşvik etmektedirler. Bu tedbirler ekonomik kalkınmayı sağlamak, yerli üretimi teşvik ve korumak, ithalat ve ihracatı düzenlemek, geliştirmek ve diğer ülkelerle dengeli ticari ilişkiler oluşturmak, toplum ihtiyaçlarını düzenli olarak karşılamak ve piyasada istikrarı sağlamak, dış ticaretin yol açabileceği salgın hastalıkları önlemek veya denetim altına almak, tehlikeli maddeleri denetlemek gibi amaçlarla alınmaktadır.

Dış ticaret politikasına yönelik tedbirler alınırken ve dış ticaret kuralları belirlenirken, ülke taraf olduğu uluslararası anlaşmaları dikkate almak durumundadır. Küresel dünyada ülkelerin dış ticarete yönelik tedbirleri üye olunan uluslararası kuruluşların amaçları ile taraf olunan anlaşmaların hükümleri uyumlu olması beklenir. Uluslararası ticaretteki gelişmelere bakıldığında serbest dış ticareti savunan ülkelerin dahi dış ticarete çeşitli kısıtlama ve yasaklamalar getirdiği, uluslararasında adil rekabeti bozacak teşvik tedbirleri uyguladığı görülmektedir. 1970'li yıllardan itibaren tarifelerin dış ticaret üzerindeki etkilerinin azalmaya başlaması ile tarife dışı kısıtlamalar ağırlık kazanmaya başlamıştır. Uluslararası yükümlülüklere aykırı tedbirler ve uygulamalar, ülkenin uluslararası tahkimde ceza almasına ve haksız sayılmasına neden olabilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde uluslararası ticaretin önündeki en önemli engeller, tarife, kota ve rekabetçi devalüasyonlar idi. Bu dönemde egemen her devlet gümrük vergisi ve eş etkili vergiler ile diğer mali yükleri istediği gibi azaltıp yükseltme yetkisine sahip idi.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin ekonomik ve finansal yapısının temellerinin atıldığı Bretton Woods toplantısında ortaya çıkan sonuç, daha liberal bir dış ticaret için her türlü adımın atılacağı, döviz kurlarında istikrarın sağlanacağı ve ulusal devletlerin dış ticareti kısıtlayan tedbirlerden vazgeçmesi gerektiği yönündeki ilke kararıdır. Bretton Woods'ta Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın kurulmasına karar verilmiştir. Konferansın ardından 1948'de GATT yürürlüğe girmiştir. GATT kapsamında düzenlenen turlar (round) uluslararası ticaretin önündeki tarifelerin azaltılmasına katkı sağlamıştır. GATT'ın dışında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEEC)/ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Uluslararası Ticaret Odası (ICC) gibi kuruluşların çabaları ve uluslararası anlaşmaların hükümleri gereği uluslararası ticarete yönelik tarife engelleri ~~yavaş~~ azalmaya başlamıştır. Artık hükümetlerin tarifelerde istediği gibi değişiklik yapma imkanı yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır.

Dış Ticaret~~in~~ Kurallarının Belirlenmesinde Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Günümüzde birbirinden farklı mal ve hizmetlerin dış ticareti yapılmakta, bu mal ve hizmetler farklı kurum, kuruluş ve bakanlıkları ilgilendirmekte dolayısıyla dış ticaret kuralları belirlenirken ilgili kurum ve bakanlıklarla yakın işbirliği gerekir. Türkiye'de Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK) ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) gibi ~~diğer kurumlar~~ dış ekonomi politikasının belirlenmesinde ve uygulanmasında çeşitli görevleri vardır. Bu bakanlık ve kurumların görevleri 3 ve 4'üncü ünitelerde yer almaktadır. Her sektör için dış ticaretin temel kuralları Ticaret Bakanlığı ve söz konusu sektörle ilgili bakanlık ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde belirlenir. Dış Ticaret Rejimi ile ilgili strateji ve politikaların oluşturulması, haksız ithalata karşı önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması Ticaret Bakanlığı'nın sorumluğundadır.

Dış Ticaret Rejimi ve İhracat İşlemleri

İhracat işlemlerinde uyulması gereken kurallar İhracat Rejimi Kararı ve buna ilişkin yönetmelik ve tebliğler ve diğer mevzuat, *Dahilde* İşleme Rejimi, Hariçte İşleme Rejimi ve Vergi, Resim, Harç İstisnası'na göre belirlenir. **Geniş anlamda** ihracat rejimi *4458 sayılı Gümrük Kanunu ve bu kanunun dayanak teşkil ettiği Gümrük Yönetmeliği başta olmak üzere gümrük mevzuatının yanı sıra, kambiyo mevzuatı, Türkiye İhracat*çılar Meclisi *ile İhracatçı Birliklerine ilişkin mevzuat, ilgili uluslararası anlaşmalar, merkez bankası genelgeleri ve mezkur mevzuatların dayanak teşkil ettiği tebliğ ve genelgeler*de ihracat mevzuatına dahildir. Peki, bu şartlara uyan bütün mallar ihraç edilebilir mi? Hayır. Bazı malların ihracatı yasaktır, bazılarının ihracatı kayda bağlıdır, bazılarının ~~ise~~ ~~ihracatı~~ yetkili mercilerden ön izin alınması gerekir.

İhracatı Yasak Mallar Listesi 11 maddeden oluşur. Kültür ve tabiat varlıkları, Hint keneviri, tütün tohumu ve fidesi, doğadan toplanan doğal çiçek

soğanları ve zeytin (tescili yapılmış ve Milli Çeşit Listesi'nde yayımlanmış olan çeşitlerinin yurt içinde sertifikalandırılmış olanları hariç), incir, fındık, antep fıstığı, asma (sultani çekirdeksiz) fidanları yasak ürünler arasındadır.

İhracatı Ön İzne Bağlı Mallardan bazıları ve izin alınması gereken merciler şu şekildedir: Afyon ve haşhaş kellesi (***Sağlık Bakanlığı***), gübreler (kimyevi gübreler hariç), yarış atları, Yem Kanunu kapsamına giren yemler, (***Tarım ve Orman Bakanlığı***), Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki mallar (***Türkiye Atom Enerjisi Kurumu***) ve Tehlikeli Atıkların SınırlarötesiTaşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi Kapsamındaki mallar (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) (http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/ 20090918-17.htm).

İhracatı Kayda Bağlı Mallardan bazıları; haşhaş tohumu (tohumluk olmayanlar), Türkiye'de kredi karşılığı kurulan tesislerin bedelinin malla geri ödenmesine ilişkin özel hesaplar çerçevesinde ihracat, Türkiye ile Rusya arasındaki doğalgaz anlaşması çerçevesinde ihracat, Türkiye'nin ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan kısıtlama kapsamındaki maddelerin ihracı ve BM Kararları uyarınca ekonomik yaptırım uygulanan ülkelere yapılan ihracat.

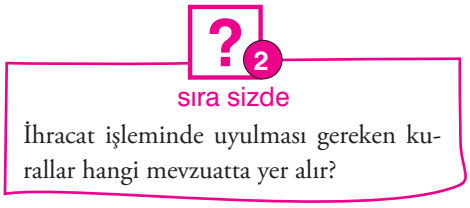

Dış Ticaret Rejimi ve İthalat İşlemleri

İthalat işlemlerinde uyulması gereken kurallar *ithalat rejim kararı ve buna ilişkin tebliğler Türkiye'nin Ticari Haklarının Korunması, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğler, Korunma Önlemleri, Gözetim Uygulamaları, Kota ve Tarife Kontenjanı İdaresi, Tekstil ve Konfeksiyon Ürünlerine İlişkin Uygulamalar ve İthal* Şehadetnamesi *Formu*'ndan oluşur. İthalat Rejimi Kararı'na ilişkin tebliğler, uluslararası yükümlülükler ve kalkınma planları ile yıllık programlardaki hedefler çerçevesinde, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri dâhilinde tarım ve sanayi sektörlerinin ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanır. İthalat Rejim Kararı'nda gümrük vergisi oranları ve toplu konut fonu miktarları, ülke ve ülke grupları bazında ayrı ayrı gösterilmektedir. Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonlarında (G.T.İ.P) ve/veya madde isimlerinde Ticaret Bakanlığı'nca yapılan değişiklikler İthalat Rejimi Kararı eki tüm listelere yansıtılmıştır. I sayılı liste **tarım ürünleri**ne, II sayılı liste **sanayi ürünleri**ne, III sayılı liste **işlenmiş tarım ürünleri**ne, IV sayılı liste **balıkçılık ve su ürünleri**ne, V sayılı liste **gümrük vergisi askıya alınacak ürünler**e ve VI sayılı liste ise **sivil hava taşıtlarında kullanılmaya mahsus bazı ürünler**e ilişkindir.

Hangi maldan ne kadar gümrük vergisi alınacağını gösteren gümrük tarife cetvelindeki gümrük vergisi oranlarını belirleme yetkisi, ulusal egemenliğin doğal bir sonucudur (Seyidoğlu, 2013; 159). Fakat ülkeler tarifeleri belirlerken, yukarıda ifade edildiği gibi uluslararası yükümlülüklerde dikkate alınır. İmzalanıp onaylanan uluslararası anlaşmalar, ülkelerin tarife (gümrük vergisi) oranını belirleme yetkisini önemli ölçüde elinden almıştır. Ülkeler dış ticaret kurallarını belirlerken ve uygularken tamamen bağımsız değillerdir.

Dış Ticaret Politikası Araçları ve İlgili Bakanlıklar

Ticaret Bakanlığı'nın kullandığı **temel** dış ticaret politikası araçları şunlardır: Gözetim Önlemleri, Korunma Önlemleri, Anti damping Önlemleri, Anti Sübvansiyon Önlemleri, Kotalar, Tarife Kontenjanları, D.İ.R. Uygulamaları, Fire Oranları Uygulamaları, Kayda Alma Soruşturmaları, Referans Fiyat Uygulamaları, menşei, kıymet (tutar), miktar ve gümrük kaçakçılığı soruşturmaları.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tekstil ürünlerinin insan ve çevre sağlığına zararlı kimyasallar (azor boya) içerip içermediğine dair incelemeler ve piyasa denetim gözetim soruşturmaları yapar. **Hazine ve Maliye Bakanlığı** düşük faturalı satışlar ile ilgili vergi incelemelerini bir dış ticaret politikası aracı olarak kullanabilir. **Tarım ve Orman Bakanlığı**'nın ithal edilen malların insan, çevre, hayvan ve bitki sağlığına uygunluk denetimleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın insan ve çevre sağlığına zararlı malların ithalinin önlenmesine yönelik uygunluk denetimi, **Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı**'nın ithal edilen kara deniz ve hava araçlarının ve tele-

kominikasyon cihazlarında insan ve çevre sağlığına yönelik uygunluk denetimi ve diğer kurumların (TSE, TPE, TAEK gibi) çalışmaları önemli dış ticaret politikası araçları olarak kullanılır.

Dış Ticaretin Denetlenmesinde Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Ticaret Bakanlığı'na bağlı çeşitli genel müdürlükler diğer bakanlıkların ilgili birimleri ve diğer kuruluşlarla işbirliği içinde teknik standartları hazırlarlar. İthal ve ihraç edilen ürünlerin hangi denetimlere tabii tutulacağı, denetimin hangi kriterlere göre, kimler tarafından ve hangi yetki ile yapacağı ilgili kanun, cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik, genelge ve tebliğlerde belirtilir.

Dış Ticarete İlişkin Bazı Tebliğlere Göre Dış Ticarette Denetim

Tarım ürünlerinin dış ticareti söz konusu ise Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınarak tarım ürünlerinin ithalatına ilişkin mevzuatı hazırlar. Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan 2018/5 Sayılı Ürün Güvenliği Denetimi Tebliği'nin ekinde listelenen ilgili ürünlerin ithalatı için (https://vskn.tarimorman.gov.tr/derince/Lists/SolMenu/Attachments/29/2018.pdf) Tarım ve Orman Bakanlığı'nca düzenlenen **Uygun Yazısı** gereklidir. Bazı ürünlerin (Ek-1/A ve Ek-1/B'deki hayvan ve ürünler) ithalatı için, **Tarım ve Orman Bakanlığı**'nca düzenlenen **Veteriner Giriş Belgesi** gerekir. Bu belgenin orijinali gümrük idarelerine bildirilir ve belgede belirtilen ilk varış yerine kadar sevkiyata eşlik eder. Tarım ve hayvancılıkla ilgili bazı ürünlerden ise Uygunluk Yazısı ve Veteriner Giriş Belgesi istenmez. Bu istisnalar ilgili Tebliğin 10'uncu maddesinde belirtilmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın kontrolüne tabi ürünlerin ithalat denetimi ile ilgili tebliğin hükümlerinin yürütmesinden **Ticaret Bakanlığı sorumludur.**

Sağlık sektöründe ise Sağlık Bakanlığı'nın ilgili birimlerince işbirliği içinde teknik standartlar belirlenir. Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan *Sağlık Bakanlığı'nca Denetlenen Bazı Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği*'ne göre, bakanlıkça denetlenen bazı ürünlerin ithalatı için **Sağlık Bakanlığı**'nca verilen **Kontrol Belgesi** gereklidir. İlaç sanayiinde kullanılan tıbbi müstahzarların (önceden hazırlanarak eczanede bulundurulan ticari ilaçlar) terkibinde bulunan ilaç ham, başlangıç maddelerini ve ilaç hammaddeleri üretiminde kullanılan maddelerinin ithalatında ithalatçının Gümrük **Beyannamesi** örneğini ve **bilgi formu**nu Sağlık Bakanlığı'na (Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu) en geç 30 gün içinde iletmesi gerekir.

Ticaret Bakanlığı'nca hazırlanan ve yayımlanan *Bazı Tüketici Ürünlerinin İthalat Denetimi Tebliği*'ne göre söz konusu ürünlerin ithalatında, insan sağlığı, can ve mal güvenliği, çevre ve tüketicinin korunması amacıyla uygunluk denetimi yapılır. Bu ürünlerde uygunluk denetimi İthalatta Risk Esaslı Denetim Sistemi (GTB-İRİS) uyarınca *risk analizi yöntemi*yle yapılır. Söz konusu denetimlere ilişkin usul ve esaslar **Ticaret Bakanlığı** tarafından belirlenir (http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151231M4-17-1.pdf).

Tütün ve alkol ile ilgili ürünlerin ithalatında Ticaret Bakanlığı, *Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin İthalat Denetimi Tebliği*'ndeki hükümleri esas alır. Etil alkol ve metanol ile tütün, tütün mamulleri, yaprak sigara kağıdı, makaron ve sigara filtresi (http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151231M4-24-1.pdf) ithalatında **Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu**'nca **Uygunluk Belgesi** düzenlenir. Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu'nun görev alanına girmediği tespit edilen ürünler için ithalatçıya **Kapsam Dışı Yazısı** verilir. Gümrük işlemlerinde Uygunluk Belgesi ve Kapsam Dışı Yazısı istenir. ***Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol Ve Alkollü İçkilerin İthalat Denetimi Tebliği*'nde yer alan hususlarda uygulamaya yönelik önlem almaya ve düzenleme yapmaya Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü yetkilidir.**

Bazı Tüketici Ürünlerinin İthalat Denetimi Tebliği'ne göre, söz konusu tebliğ kapsamındaki ürünlerin ithalatındaki fiili denetim **Dış Ticarette Risk Esaslı Kontrol Sistemi** (TAREKS) aracılığıyla yapılacak risk analizine göre belirlenir. Risk analizinde kullanılacak kriterler, gerektiğinde ilgili Bakanlıklar ile diğer tarafların da görüşü alınarak, Ticaret Bakanlığı'nca belirlenir. Fiili denetimde ithal ürünlerden Ürün Denetmenleri Grup Başkanlığı'nca (Ticaret Bakanlığı Bölge Müdürlüklerine bağlı olan) numune alınarak akredite bir laboratuvara gönderilir. Laboratuvar sonuçları mevzuata uygunsa ya da ürünün kapsam dı-

şıysa, ürünün ithal edilebileceğine dair TAREKS referans numarası oluşturulur. İlgili mevzuata aykırılık tespit edilmişse veya ithalatçıdan talep edilen ek bilgi ve belgeler süresi içerisinde TAREKS'e yüklenmemişse, fiili denetim "olumsuz" olarak sonuçlandırılır ve denetimin sonucu TAREKS'te ilan edilir.

Ek-1'de belirtilen ürünlerin *Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi*ne ilişkin gümrük beyannamelerinin tescilinde, gerekli teknik altyapının tamamlanmasını müteakip, TAREKS referans numarası yerine Ticaret Bakanlığı'nın "*Tek Pencere Sistemi*" çerçevesinde elektronik ortamda vereceği 20 haneli kod aranır. Bu Tebliğ'de yer alan hususlarda uygulamaya yönelik önlem almaya ve düzenleme yapmaya Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü yetkilidir.

İthalatta Standartlara Uygunluk Denetimi Tebliği'nde ithal edilen ürünlerin (Ek-1'de standardı belirtilen ürünlerin) ilgili standartlara veya teknik mevzuata uygunluğunun denetlenmesine ilişkin usul ve esasları yer almaktadır. Tebliğe göre söz konusu hususlarda uygulamaya yönelik önlem almaya ve düzenleme yapmaya Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü yetkilidir. Bu Tebliğ kapsamındaki denetimler, Gümrük Yönetmeliği'nin 181'inci Maddesi'nin dördüncü fıkrası çerçevesinde gümrük beyannamesinin tescili öncesinde yapılır. Denetimin yapılabilmesi için ithalatçı (firma) Ticaret Bakanlığı internet sayfasının "E-İmza Uygulamaları" kısmına girerek TAREKS üzerinden ithal partisine ilişkin verileri girerek başvurusunu yapar. Ardından TAREKS tarafından firmaya, **Türk Standartları Enstitüsü (TSE)** nezdindeki işlemlerini takip edebilmesi için bir başvuru numarası verilir.

Kullanıcının (firmanın) TAREKS üzerinden beyan ettiği bilgiler çerçevesinde fiili denetime yönlendirilen ürünler, TAREKS aracılığıyla yapılacak risk analizine göre belirlenir. Risk analizi sonucunda fiili denetime yönlendirilmeyen ürünlerin ithal edilebileceğine dair TAREKS referans numarası doğrudan oluşturulur. Buna karşılık fiili denetime yönlendirilen riskli ürünlerin ithalat denetimleri, ilgili standarda veya standartlara uygun olarak TSE tarafından yapılır. TSE tarafından yapılan denetim uluslararası standartlara göredir. *Malzeme eksikliği ve çeşitli yetersizlikler nedeniyle testlerin yurtiçinde yapılamaması durumunda uygunluk denetimine esas teşkil eden standartlardaki testlerin tamamı veya bir kısmı için, Türk Akreditasyon Kurumu'ndan (TÜRKAK) veya Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin, eşdeğerlik incelemesi olumlu tamamlanmış ulusal akreditasyon kuruluşlarından akredite, Türkiye'de veya AB ülkelerinde yerleşik bir uygunluk değerlendirme kuruluşundan alınmış raporların elektronik ortamda TAREKS'e* yüklenmesi yeterlidir.

Gümrüklerde numune alınması, test numunesi hazırlanması, numunenin sevki veya bazı ürünlerde testlerin montajdan sonra yapılması durumlarında TSE, tarafından testlerin sonradan yapılması şartıyla ürünün ithal edilebileceğine dair TAREKS referans numarası oluşturulur. TSE'nin sonradan yapacağı uygunluk denetiminin olumsuz sonuçlanması halinde, keyfiyet olumsuz test raporunun onaylı bir örneğiyle birlikte ithalatçıya yazıyla ayrıca bildirilir. Olumsuz test raporu ve firmadan alınmış diğer belgeler Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü'ne de gönderilir. Fiili denetim ilgili standartta belirtilen testlerden herhangi birinden olumsuz sonuç alınmadıkça sürdürülerek tamamlanır. Fiili denetim sonucunda ilgili standarda aykırılık tespit edilmemişse ya da ürünün kapsam dışı olduğu tespit edilmişse, ürünün ithal edilebileceğine dair TAREKS referans numarası oluşturulur.

"CE" İşareti Taşıması Gereken Bazı Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği'ne göre, **risk analizi** kullanıcının (ithalatçının) TAREKS üzerinden beyan ettiği bilgiler çerçevesinde, fiili denetime yönlendirilen ürünler TAREKS aracılığıyla yapılacak risk analizine göre belirlenir. TAREKS ve Ulusal Piyasa Gözetimi ve Denetimi Bilgi Sistemi (PGDBİS) arasında veri akışının sağlanmasıyla, bu tebliğ kapsamındaki ürünlerin piyasa gözetimi ve denetimi ile ithalat denetimlerine ilişkin verileri PGDBİS üzerinden paylaşılır. TAREKS ve PGDBİS arasında veri akışı sağlanana kadar, ithalat denetimi verileri dönemsel olarak **Sanayi ve Ticaret Bakanlığı**'na iletilir. Risk analizinde sonucunda fiili denetime yönlendirilmeyen ürünlere **TAREKS referans numarası** oluşturularak ithalat izni verilir. Fiili denetime yönlendirilen riskli ürünlerin ithalat denetimleri ise ilgili yönetmelik veya yönetmeliklere uygun olarak **Türk Standartları Enstitüsü** tarafından yapılır.

Risk analizlerinde kullanılacak kriterler, gerektiğinde ***Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE*** ve ***ilgili diğer tarafların da görüşü*** alınarak, ***Ticaret Bakanlığı'nca*** belirlenir.

İhracatta Ticari Kalite Denetimlerinin Risk Esaslı Yapılması Amacıyla Firmaların Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliği uyarınca ticari kalite denetimine tâbi ürünlerin ihracatta hangi sıklıkla ticari kalite denetimine tâbi tutulacağının belirlenmesi amacıyla firmaların işletmeleri ürün veya ürün grubu bazına göre sınıflandırılır. Sınıflandırma, yalnızca ürün güvenliği ve teknik düzenlemeler mevzuatı uyarınca ihracatta gerçekleştirilen ticari kalite denetimlerinin risk analizi esaslı yapılmasında veri amaçlı kullanılır. **Sınıflandırma için değerlendirme yapılabilmesi için Ticaret Bakanlığı'nın bölge müdürlüklerince yapılan ön incelemenin ~~olumlu~~ gerekir.** Daha sonra ürünün sınıflandırma başvurusu değerlendirilmek üzere en kısa süre içinde Komisyona havale edilir. Komisyon, firma tarafından başvuruda sunulan bilgi ve belgeleri değerlendirerek işletmenin durumuna uyan sınıfı bir raporla tespit eder. Firma, eğer, fiziksel ve kimyasal analizleri Ticaret Bakanlığı laboratuvarları veya Bakanlık tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde yetkilendirilen laboratuvarlarda yaptırmayı yazılı olarak taahhüt etmişse, firmadan sınıflandırma için laboratuvar ve laboratuvar elemanı bulundurma şartı aranmaz. Sınıflandırma talebi, Komisyonun İhracatta Ticari Kalite Denetimlerinin Risk Esaslı Yapılması Amacıyla Firmaların Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliği'nde belirtilen koşulların sağlandığına dair olumlu raporu ve Bölge Müdürlüğünün uygun görüşü ile birlikte Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü'nün onayına sunulur. Genel Müdürlükteki değerlendirme sonucunda işletmenin sınıfı belirlenir ve TAREKS'e kaydedilir. Firma, sınıflandırmaya ilişkin gelişmeleri (sınıf değişikliği, sınıflandırmanın iptali ve benzeri) TAREKS üzerinden takip eder. İşletmenin sınıfı, gerekli şartları sağladığı sürece geçerlidir. Belirtildiği gibi dış ticaretle ilgili denetimlerde ilgili mevzuat gereği Ticaret Bakanlığı, ithal edilen ürün hangi bakanlığın sorumluluk alanına giriyorsa, söz konusu bakanlık/bakanlıklar ve/veya kurumlarla denetimi gerçekleştirir. Diğer bakanlıkları ilgilendiren ürünlerin ithalatı ile ilgili mevzuat Ticaret Bakanlığı ile işbirliği içinde hazırlanır, yayımlanan tebliğ ile hususlarda uygulamaya yönelik önlem almaya ve düzenleme yapmaya Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü yetkilidir.

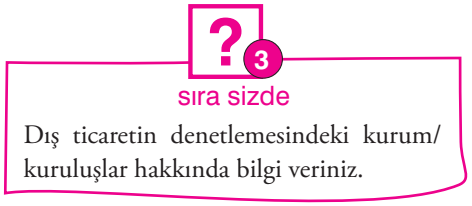

Dış Ticarete Teknik Destek Veren Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Dış ticarete konu olan ürünlerin teknik açıdan uygunluk denetimini yapan kuruluşların başında **Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü** gelir. ***Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin* 456. Maddesi'nde** Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri belirtilmiştir. Söz konusu maddede genel müdürlüğün görevleri, özetle, Teknik Düzenlemeler Rejimi Kararı'nın hazırlanması ve uygulanması, uygulama usul ve esaslarının belirlenmesi, mevzuatın diğer bakanlık ve kuruluşlara verdiği yetkiler çerçevesinde yayımlanan teknik mevzuatı ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak dış ticaret alanında uygular. Genel müdürlük dış ticarete konu ürünlere ilişkin teknik düzenlemelere uygunluk denetimi yapar veya yaptırır.

Ticaret Bakanlığı bölge müdürlüklerindeki ürün denetmenleri, dış ticarete konu olan ürünlere **Kontrol Belgesi** verirler. Bu denetimlerde bakanlığa bağlı laboratuvarların yanı sıra lisans verilen özel laboratuvarlar da kullanılır.

Dış ticarette teknik destek veren kuruluşlardan bir diğeri de Türk Standartları Enstitüsü'dür (TSE). 4703 Sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun çerçevesinde Dış Ticarette Standardizasyon Tebliğleri kapsamındaki ürünler için ithalatçı, ithalatta uygunluk değerlendirmesi yaptırmak için Türk Standartları Enstitüsü'ne başvurabilir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği nedeniyle gümrük birliği dışındaki üçüncü ülkelerden gelen ve **Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi**ne tabi tutulan ürünlerin; ilgili Yönetmelik, Tebliğ ve Talimatlar doğrultusunda ürün denetmenlerince ürün güvenliği yönünden denetime tabi tutulur. Denetim sonucunda ilgili ürüne gümrüklere ibraz edilmek üzere *"Uygunluk Belgesi"*, *"Uygunsuzluk Belgesi"* veya *"Kapsam Dışı Yazısı"* düzenlenir. TAREKS üzerinden gerçekleştirilen denetimlerin sonuçlandırılması sistemin ürettiği Referans Numarası ile yapılır.

İthalatta Standartlara Uygunluk Denetimi Tebliği'ne göre fiili denetim belge kontrolü, işaret kontrolü, fiziki muayene ve laboratuvar testinden biri veya birkaçını kapsar. Bu denetimler uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen ve Türkiye

tarafından kabul edilen kriterlere göre yapılır. Fiili denetim sonucunda ilgili standarda aykırılık tespit edilmemesi ya da ürünün kapsam dışı olduğunun tespiti durumlarında, ürünün ithal edilebileceğine dair TAREKS referans numarası oluşturulur.

TSE, Ürün Denetmenliği Grup başkanlığı ve diğer yetkili kuruluşlar teknik denetimlerini DTÖ/Ticarette Teknik Engeller Anlaşması'na uygun olarak, can ve mal güvenliği, çevrenin korunması, ulusal güvenlik gerekleri, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi gibi konular çerçevesinde yaparlar.

Dış Ticaretin Finansmanında Görev Alan Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Dış ticarete finansman sağlayan ulusal kurum ve kuruluşlar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), ticari bankalar ve Eximbank'tır. Bu kuruluşların dış ticarete yönelik finansman faaliyetleri daha fazla firmanın (işletmenin) ihracat ve ithalat yapmasına olanak tanımaktadır. Özellikle ihracat kredileri ülkenin döviz gelirlerinin artmasına katkı sağlayarak muhtemel cari işlemler açığı sorununun büyümesini engel olur. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ihracat artışı kadar ithalattaki artış da önemlidir. Yurt içi üretim ve ihracatın büyük ölçüde ithal ara ve yatırım mallarına bağlı olduğu ülkelerde, ithalatın finansmanı ile ilgili sıkıntılar makro ekonomik büyüklükleri etkilemektedir. Yurt içinde dış ticarete finansman sağlayan merkez bankası, ticari bankalar ve Eximbank 2'nci Ünite'de detaylı olarak ele alındığı için bu ünitede söz konusu kuruluşların amaçları ve dış ticarete yönelik faaliyetleri konusunda detaya girilmemiştir.

Dış Ticarette Ulusal Sivil Kurum ve Kuruluşlar

Dış ticaret faaliyetlerinde kamu kuruluşlarının yanı sıra özel sektör kuruluşlarına da çeşitli görevler verilmiştir. 5910 sayılı ***Türkiye İhracatçılar Meclisi İle İhracatçı Birliklerinin Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun***'un 4'üncü maddesinde, ihracatçıların ve ihracatla ilgili birliğe üye olmaları gerekmektedir. Kanuna (4'üncü maddeye) göre, birliklerden birine üye olan ihracatçı, diğer birliklerin uğraş alanına giren maddeleri üyelik şartı aranmaksızın ihraç edebilir. Türkiye'deki ihracatçı birlikleri;

- Akdeniz İhracatçı Birlikleri
- Batı Akdeniz İhracatçılar Birliği
- Denizli İhracatçılar Birliği
- Doğu Anadolu İhracatçı Birlikleri
- Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği Genel Sekreterliği
- Ege İhracatçı Birlikleri
- Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri
- İstanbul Maden ve Metaller ihracatçı Birlikleri
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri
- İstanbul İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği
- Karadeniz İhracat Birlikleri Genel Sekreterliği
- Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği
- Savunma ve Havacılık Sanayi İhracatçıları Birliği
- Türkiye İhracatçılar Meclisi
- Uludağ İhracatçı Birlikleri

Ülkenin ihracatının arttırılmasında söz konusu birlikler ve ~~üyeleri~~ faaliyetleri önemlidir. Bu birliklerin~~in~~ yanı sıra Türkiye önemli ihracat kalemlerinin (ürünlerinin) ihracatının arttırılmasına ve arz fazlası ürünlerin yurtdışı pazarlara satılmasını amaç edinen çeşitli tanıtım grupları vardır (www.ekonomi.gov.tr (ihracat>tanıtım grupları). Bu grupların tanıtım faaliyetleri ile yurtdışında Türk mallarına yeni talep yaratılmaktadır. Böylece ihracatta artış ~~sağlanırken iç piyasada~~ arz fazlasının fiyatlar üzerindeki olumsuz etkisi azaltılmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) uluslararası taşımacılıkla ilgili ***TIR Karnesi İşlemleri*** ve geçici ithalat ve ihracatı kolaylaştıran ***ATA Karnesi İşlemleri*** ile uluslararası lojistik ve dış ticarete katkı sağlamaktadır.

Yeni pazarlar ve iş olanakları yaratmaya yönelik araştırma geliştirme çalışmaları yürüten İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) dış ticarete katkı sağlayan özel bir kuruluştur. Dış ticaret işlemlerinin yürütülmesinde sanayici, ihracatçı ve ithalatçılara müşavirlik hizmeti veren **gümrük müşavirleri** de dış ticarette önemli role sahiptir.

Türkiye'nin ihracat, ithalat, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri, uluslararası lojistik, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve kalkınmaya yönelik faaliyetlerle dış ticarete katkı yapan kuruluşlar sivil

toplum kuruluşları 5'nci ünitede daha detaylı olarak açıklanmıştır.

Dış Ticarette Dolaylı Olarak Destek Veren Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

Yurt içi ve dışı faaliyetleri ile dış ticarete dolaylı destek sağlayan pek çok kamu ve özel sektör kurum/kuruluşu mevcuttur. Bunlar bankacılık, finans, uluslararası yatırımlar, araştırma-geliştirme, teknoloji, ürün tanıtımı, dış pazarlar hakkında bilgi, uluslararası lojistik (nakliye), uluslararası anlaşmalar ve işbirlikleri konularında dış ticaret yapmak isteyenlere ~~dolaylı destek~~ sağlamaktadırlar. Bu kuruluşlar ve faaliyetleri hakkındaki detaylı bilgileri 3, 4 ve 5'inci ünitelerde bulabilirsiniz. Türk sanayiinin büyük bir bölümünü oluşturan küçük ve orta boy işletmelerde (KOBİ) daha verimli ve ileri teknoloji ile üretim yapılması ve bu işletmelerin organizasyon ve kurumsal yapılarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri bulunan **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı** (KOSGEB) dış ticarete dolaylı katkı sağlamaktadır. Dış ticaret lojistiğinde **Uluslararası Nakliyeciler Derneği** (UND), ihracatta yüksek teknolojili ürünlerin oranının arttırılmasına katkı sağlayan **Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu** (TÜBİTAK), Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayan İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) ve Türk Dünyası ve akraba topluluklarda altyapı çalışmaları ve kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmaları ile Türk ürünlerinin bu ülkelerde tanınmasına dolaylı katkı sağlayan **Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı** (TİKA) gibi kamu ve sivil toplum kurum/kuruluşları dış ticarete dolaylı katkı sağlamaktadır.

Yurt içi ve dışında faaliyet gösteren farklı sektörlerdeki kamu ve özel sektör kuruluşları doğrudan ihracatın gelişmesini amaç edinmese de yaptıkları faaliyetlerin sonucunda ihracat dolaylı olarak desteklenmektedir. Bu kurum/kuruluşlar Türk ürünlerinin kalite ve tanınırlığının arttırılmasına, işletmelerin daha modern ve teknolojik üretim yapması ve yönetim anlayışı olarak geliştirilmesi, yatırım ikliminin geliştirilerek yabancı yatırımcıların Türkiye'de yatırım konularında teşvik edilmesi gibi çalışmalar dış ticaretin özellikle ihracatın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

? 4
sıra sizde

Dış ticarete dolaylı destek sağlayan kurum ve kuruluşları belirtiniz.

DIŞ TİCARETTE ULUSLARARASI KURUM VE KURULUŞLARIN YERİ

Küreselleşme ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuk gibi pek çok alanda toplumları ve ulusal devletleri etkilemiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan giderek yaygınlaşan **küreselleşme** ve **uluslararası bağımlılık** (interdependence) ulusal devletlerin dış ticaret üzerindeki belirleyiciliğini azaltmaya başlamıştır. Artık ulusal sınırlar içinde iktidarlar (hükümetler) iki veya daha fazla devleti ilgilendiren konularda (*dış ticaret, finansal akımlar, döviz kuru, doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye, çok uluslu şirketler, teknoloji transferi ve uluslararası göç konularında*) karar alırken, tek başlarına hareket etmek yerine ülkeler arası işbirliği ve koordinasyona daha fazla önem vermeye başlamışlardır (Savaş, 1998; 150).

Küreselleşme ile ulusal devletlerin sınırlarının aşıldığı, ekonomik, siyasi ve askerî alanlarda yeni kurumların ortaya çıktığı, bu kurumların uluslararası konularda daha sıkı işbirliği ve bütünleşmeyi sağlamaya çalıştığı hatta ulusal devletlerin kendi iç hukuk, ekonomik, siyasal ve diğer konulardaki düzenlemelere müdahale ettiği görülmektedir (Orallı, 2012; 49). Ulusal devletlerin yetki sınırları yeniden tanımlanmış, uluslararası kuruluşların dış ~~ticarette~~ ilgili düzenlemelerde yavaş yavaş söz sahibi olmaya başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin uluslararası finansal mimarisini ortaya çıkaran Bretton Woods Anlaşması'ndan sonra uluslararası ticaretin önündeki engelleri ~~azaltmaya~~ çalışmalarla ulusal devletlerin dış ticaret (uluslararası ticaret) üzerindeki takdir yetkileri nispeten azalmıştır (Savaş, 1996; 154). 1947'de imzalanıp, 1948 yürürlüğe giren GATT ile ulus devletlerin gümrük tarifeleri ve kotalarla eskisi gibi kolayca değişiklik yapmayacağı karara bağlanmıştır. 1952'de yürürlüğe giren Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ile bu örgüte üye olan ülkelerin kömür ve çelik üretim ve ticaretindeki ~~yetkiler~~ uluslarüstü (*supranational*) bir organa devredilmiştir. Aynı şekilde 1957'de Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Toplu-

luğu (AET) ile Topluluğa üye devletlerin üçüncü ülkelere karşı kendi gümrük tarifelerini belirleme olanakları aşamalı olarak ortadan kalkmıştır. Görüldüğü gibi artan küreselleşme ve bölgeselleşme eğilimleri ile birlikte dış ticaret mevzuatı ve kurallarında uluslararası kuruluşlar daha belirleyici hale gelmeye başlamışlardır. Ülkeler uluslararası anlaşmalarda tarife, kota ve diğer önlemlere tek taraflı olarak başvurduğunda uluslararası yargı önüne çıkmak, diğer ülkelerden aynen karşılık görmek ve uluslararası ilişkilerden dışlanmak gibi riskleri göze ~~alması~~ gerekir (Savaş, 1998; 196).

Dış Ticaret~~in~~ Kurallarının Belirlenmesinde Görev Alan Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

Ülkeler arasındaki ~~dış~~ ticaretin dolayısıyla uluslararası ticaretin gelişmesi için GATT önemli bir rol üstlenmiştir. 1948-1994 döneminde GATT uluslararası bir anlaşma olmasına karşılık, uluslararası bir örgüt gibi faaliyette bulunmuştur. 1995'ten sonra GATT'ın yerini alan **Dünya Ticaret Örgütü** (WTO) uluslararası ticaretin gelişmesi için faaliyette bulunmaya başlamıştır. WTO kapsamındaki anlaşmalar uluslararası ticaretin temel ilkelerini ortaya koymaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Avrupa Birliği ve diğer bölgesel örgütler bünyesindeki anlaşmalar dış ticaret kurallarının belirleyicileri arasındadır. Bunlara ~~ticaret~~ ile ~~ilgili~~ ikili ve çok taraflı ~~anlaşmalar dış ticaret kurallarının belirleyicileri arasındadır.~~

Dış ticaretin muhasebeleştirilmesi, bankacılık işlemleri, finansman ve vergi boyutunu ilgilendiren uluslararası anlaşmalarda dış ticarete belli kurallar ~~getirmişlerdir.~~ Bu noktada **Uluslararası Ticaret Odası** (*International Chamber of Commerce: ICC*) yayınladığı "**INCOTERMS** (*international commercial terms*)" önemlidir. INCOTERMS uluslararası ticaret hareketlerinde anlaşmazlıkları, uyuşmazlıkları ve hukuksal ihtilafları ortadan kaldırmak ve böylece alıcı ile satıcının gereksiz yere para ve zaman kaybını önlemek amacıyla, alım- satım işlemlerine bazı kurallar getirmiştir. İlk kez 1936'da yayınlanan "INCOTERMS" zamanla gözden geçirilmiş, en son versiyonu "INCOTERMS 2010" 2011 yılında yürürlüğe girmiştir.

INCOTERMS 2010 ile ilgili daha detaylı bilgilere http://www.mevzuat.net/fayda/teslimsekilleri.aspx (15.10.2016) ve http://www.iccwbo.org/products-and-services/trade-facilitation/incoterms-2010/the-incoterms-rules/ (15.10.2016) adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Dış Ticarete Teknik Destek Veren Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

Dış ticarette konu olan ürünlerin teknik özellikleri ile ilgili standartların belirlenmesi ve bunların ~~uygulanması~~ uluslararası kuruluşların belirlediği kriterlere uygun olmak durumundadır. Dış ticarete konu olan ürünlere can ve mal güvenliği, çevrenin korunması, ulusal güvenlik gerekleri, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi gibi amaçlarla ~~yapılan~~ denetimler yapılır. Bu denetimlerde çoğunlukla risk analizi yöntemine göre belirlenen fiili denetimler söz konusudur.

Fiili denetimler~~de~~ Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO), Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC), Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC), Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI) standartlarına ya da uluslararası kuruluşlarca veya uluslararası anlaşmalarla belirlenen kriterlere göre yapılmaktadır. ~~Dış~~ ticaretle ilgili teknik düzenlemelerin DTÖ/Ticarette Teknik Engeller Anlaşması'na uygun olması gerekir.

Dış Ticaretin Finansmanında Görev Alan Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

Dünyada bütün ülkeler (gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler) açısından dış ticaretin gelişmesi üretime ve refaha ~~olumlu~~ katkı yapmaktadır. Buna karşılık en az gelişmiş ülkeler ile çoğu gelişmekte olan ülkede dış ticaretin finansmanı önemli bir sorundur. İthalat için gerekli dövizin yurt içinde tedariki konusunda yaşanan sıkıntılar (döviz darboğazları), üretimi ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Az gelişmiş ve ge-

lişmekte olan ülkelerin kalkınabilmesi için gerekli altyapı, enerji, fabrika, liman, baraj, yol gibi yatırımlarda kullanılan ara ve yatırım mallarının ithali için uluslararası kuruluşlardan finansman desteği alınır.

Dünya Bankası grubunda yer alan Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Uluslararası Kalkınma Birliği ve Uluslararası Finans Kurumu'nun yanı sıra Asya Kalkınma Bankası gibi bölgesel kalkınma bankaları sağlamış oldukları mali imkanlarla ülkelerin hem kalkınma çabalarını hem de dış ticaretlerini finanse etmektedirler. Ayrıca ülkelerin dış ticaretlerinin finansmanına uluslararası sermaye para ve piyasalarından sağlanan kaynaklar, uluslararası fonlar ve diğer uluslararası kuruluşlar yardımcı olmaktadır.

Dış Ticarette Dolaylı Olarak Destek Veren Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

Ülkelerin göstermiş oldukları ekonomik büyüme ve kalkınmaya bağlı olarak dış ticaret hacimleri de artmaktadır. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik kalkınmaları destek sağlayan bütün uluslararası kuruluşların faaliyetleri dolaylı olarak dış ticaretin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) sistemi içinde yer alan **Ekonomik ve Sosyal Konsey** (*Economic and Social Council*), **BM Kalkınma Programı** (*United Nations Development Programme: UNDP*), **Dünya Gıda Programı** (*World Food Programme: WFP*), **Uluslararası Ticaret Merkezi** (*International Trade Centre: ITC*), **BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı** (*United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD),* **BM Sınai Kalkınma Örgütü** (*United Nations Industrial Development Organization: UNIDO*), **Gıda ve Tarım Örgütü** (*Food and Agricultural Organizaton: FAO*) gibi kuruluşlar dolaylı olarak dış ticarete katkı sağlamaktadırlar.

Uluslararası ticaretin gelişmesine paralel olarak hem dış ticaretin doğasından hem de taraflardan kaynaklanan anlaşmazlıklar çıkmaktadır. Dış ticaret ile ilgili uluslararası satış sözleşmelerinde tarafların ortaya çıkması muhtemel anlaşmazlıkların çözüm yolunu açıkça belirtmeleri, ortada bir sözleşme yoksa aralarındaki yazışmalarda bu hususa yer vermeleri gerekir. Taraflar ikili görüşmelerle soruna çözüm bulamıyorsa, öncelikle varsa ticari sözleşmedeki tahkim maddesi işletilir. Taraflar uluslararası tahkim mercii konusunda anlaşamazlar ise ticari anlaşmazlıklar yargı yoluna gidilerek de çözümlenebilir.

Günümüzde bu anlaşmaların çözümü uluslararası gelişmesi bakımından gereklidir. Ulusal hukuk mercilerinde çözümlenemeyen anlaşmazlıklar **Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi** (ICSID), ICC Uluslararası Tahkim Divanı ve **Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu**'na (UNCITRAL) götürülebilir. Dış ticaretle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde taraflar hangi organı çözüm mercii olarak kabul edeceklerine kendileri ortaklaşa karar verirler. Ayrıca standart, teknik, sağlık, teknoloji, araştırma ve geliştirme (AR-GE) kuruluşları ve diğer kuruluşlarda ticarete dolaylı katkı sağlamaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu için https://www.uncitral.org/, ICC Uluslararası Tahkim Divanı için http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf ve Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) için https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/Pages/default.aspx internet adreslerinden detaylı bilgi bulabilirsiniz.

Uluslararası tahkimi ve dış ticaret arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

DIŞ TİCARETİ GELİŞTİRİCİ ULUSLARARASI OLUŞUMLAR

Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesinde ekonomik işbirliği/birleşmeye yönelik kuruluşların çalışmaları önemli yer tutmaktadır. İşbirliğine yönelik kuruluşlar düzenledikleri konferanslarla dünya ticaretinde uygulanan tarife ve tarife dışı kısıtlamaların kaldırılmaya çalışır (Karluk, 2013; 283). Söz konusu konferanslarda alınan kararlar ve imzalanan anlaşmalar uluslararası ticaretin serbestleşmesine önemli katkı sağlar. Ülkeler arasında imzalanan ikili ve çok taraflı anlaşmalar dış ticareti geliştirmektedir.

Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Birleşmeye Yönelik Oluşumlar

İşbirliğine yönelik kuruluşlara Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi uluslararası kuruluşları örnek verebiliriz. Bu kuruluşların düzenlediği konferanslarda dünya ekonomisini ilgilendiren bütün konular görüşülmekte, uluslararası ticareti~~n~~ serbestleştirilmek için ülkeleri yükümlülük altına sokan kararlar alınmaktadır. Ülkeler alınan kararlara karşı olumsuz oy kullanmışsa, alınan karara uymak zorunda değildir. Buna karşılık olumlu oy kullananlar veya uluslararası anlaşmayı imzalayan ülkeler alınan karara veya imzalanan anlaşma hükümlerine uymak zorundadır.

Ekonomik birleşmeye (bütünleşmeye) yönelik kuruluşlarda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi ve diğer konulardaki kurallar daha katıdır. Bu tür uluslararası kuruluşlarda oybirliği veya oy çokluğu ile alınan kararlara bütün üye ülkelerin uyması gerekir. Ülkeler arasında ekonomik birleşmeyi hedefleyen uluslararası kuruluşlar kendi oluşturdukları bölge içinde mal ve hizmet akımlarına serbesti sağlayarak ortak pazar yaratmayı hedeflemektedirler. Böylece ekonomik birleşmenin yaratmış olduğu geniş pazara üretim yaparak ölçek ekonomisinden faydalanmanın önü açılır (Karluk, 2013; 284).

Ekonomi literatüründe ülkeler arasındaki ekonomik birleşme (bütünleşme) tür ve aşamaları ile ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur. Uluslararası ekonomik birleşmeler~~i~~ ile ~~aşamalara~~ farklı adlar verilse, bu aşamaların sayısı farklı olsa da ~~sonuçta~~ ~~ileri birleşme~~ aşamalarında ticaretin önündeki engellerin giderek ortadan ~~kalktığı~~ tüm üretim faktörlerinin serbest dolaşımına yönelik uygulamala~~r~~~~ın~~ yürürlüğe ~~girdiği~~ ve ekonomik anlamda tek bir politika uygulamaya dair bir süreç söz konusudur. Süreç sonunda tam ekonomik bütünleşmeyi hedefleyen ülkeler~~,~~ giderek ulusal politikalarını birbirine yakınlaştırmakta (uyumlaştırmakta) nihayetinde uyum~~un~~ sağlanarak üye ülkeler tek bir devlet gibi hareket ederler.

B. Balassa'ya (1961) göre, ekonomik bütünleşme en zayıftan en derine doğru serbest ticaret bölgesi, gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik birlik ve tam ekonomik bütünleşme olmak üzere beş aşamadan oluşur. Kitabımızda ise ekonomik birleşme çeşitleri (aşamaları), Balassa'dan (1961) biraz farklı olarak, tercihli ticaret anlaşması, serbest ticaret bölgesi, gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik ve parasal birlik ve tam ekonomik bütünleşme olarak olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir.

Tercihli Ticaret Anlaşması

Tercihli Ticaret Anlaşması (*Prefential Trade Agreement: PTA*) ile iki veya daha fazla ülke arasında seçilmiş ürünlerin (malların ve/veya hizmetlerin) dış ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin azaltılarak taraflar arasında ticaretin nispeten serbestleştirilmesi amaçlanır. Tercihli ticaret anlaşmasında belli ürünlerde (sektörlerde) sadece tarife indirimleri yapılmakta, buna karşılık tarifeler tamamen kaldırılmamaktadır. Tercihli ticaret anlaşmasına taraf olan ülkeler üçüncü ülkelere karşı herhangi bir ortak ticaret politikası izle~~n~~memektedirler. Her ülke kendi ~~öncelikleri~~ göre dış ticaret ve gümrük politikasını belirlemektedir.

Türkiye- İran Tercihli Ticaret Anlaşması (1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girdi), D-8 Tercihli Ticaret Anlaşması (Türkiye, İran, Pakistan, Malezya, Endonezya ve Nijerya ve Türkiye arasında 1 Temmuz 2016 tarihinde yürürlüğe girdi), en az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülke pazarlarına daha kolay girme imkanı sağlayan Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (*Generalized System of Preferences: GSP*) tercihli ticaret anlaşmasına örnek verilebilir.

Serbest Ticaret Bölgesi

Serbest Ticaret Bölgesi (*Free Trade Area: FTA*) oluşturmaya yönelik anlaşma hükümleri gereği, üye ülkeler kendi aralarındaki dış ticareti kısıtlayan tarife ve kota gibi sınırlamaları (engelleri) ortadan kaldırmakta, böylece dış ticareti serbestleştirmektedirler. Serbest ticaret bölgesinde serbest dolaşımdan sadece üye ülkelerde üretilen mallar faydalanır. Serbest ticaret bölgesinde üye ülkeler üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi (OGT) uygulamamaktadırlar. Bu uygulamanın üye ülkeler arasındaki ticareti normal kanallarından saptırmaması için OGT yerine **Menşei ~~-~~ Şahadetnamesi** (belgesi) (certificates of origin) şartı getirilmiştir. Ürünün ilk üretim yerini gösteren Menşei~~-~~ Şahadetnamesine bakılarak ürünün serbest dolaşımdan faydalanıp faydalanmayacağına karar verilir.

Serbest ticaret bölgesine üye bir ülke üçüncü ülkelerden ithal ettiği bir malı, serbest ticaret bölge-

sindeki diğer üye ülkelere ihraç etmek istediğinde, menşe belgesinde ilk üretildiği yer serbest ticaret bölgesi dışındaki üçüncü bir ülke olduğu için söz konusu ürün sınırlamaya tabi tutulacaktır. Serbest ticaret bölgesinde üye ülkeler farklı tarifeler (gümrük vergileri) uyguluyorsa, düşük tarife uygulayan ülke üzerinden gelip yüksek tarife uygulayan ülkeye geçen maldan aradaki oran kadar fark alınır.

Menşe şahadetnameleri ise dünya genelinde örgütlü olan ticaret odaları tarafından düzenlenir. Türkiye'de menşe şahadetnamesini düzenleyip onaylayan kurumlar ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret ve sanayi odaları ile ihracatçı birlikleridir. Serbest ticaret bölgesinde üçüncü ülkelerde üretilen malların serbest dolaşımdan faydalanmaması için sıkı orijin (menşei) kuralları getirilmesi dış ticaretteki bürokratik işlemleri artırmaktadır (Karluk, 2009; 259).

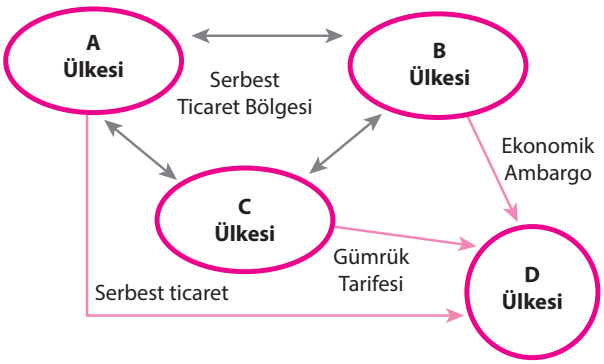

Şekil 1.1 Serbest Ticaret Bölgesi'nde Birlik Dışındaki Ülke İle Dış Ticaret İlişkileri

Serbest ticaret bölgesinin tercihli ticaret anlaşmasından (alanından) farkı ise serbest ticaret bölgesinde üye ülkeler birbirlerine karşı uygulamış oldukları tarife ve tarife dışı engelleri tamamen kaldırmakta buna karşılık tercihli ticaret anlaşmasında tarifeler hafifletilmekte tamamen kaldırılmamaktadır.

Dünyadaki serbest ticaret bölgesi uygulamalarından bazıları Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA), Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (LAFTA), Avrupa Birliği (AB) ile EFTA ülkeleri arasındaki Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ~~ve Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA)~~ şeklinde sıralanabilir.

Ülkeler arasındaki serbest ticaret anlaşmaları çok taraflı olabildiği gibi iki taraflı da olmaktadır. Türkiye bugüne kadar, 34 Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmış ~~olup~~ bunlardan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle imzalanmış olan 11 STA, bu ülkelerin AB üyelikleri nedeniyle feshedilmiştir. Geriye kalanlardan 21 STA (EFTA, İsrail, Makedonya, Bosna ve Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Suriye [Askıya alınmıştır], Mısır, Arnavutluk, Gürcistan, Karadağ, Sırbistan, Şili, Ürdün, Morityus, Güney Kore, Malezya, Moldova, Faroe Adaları ve Singapur) hâlihazırda yürürlüktedir. Ayrıca, Lübnan ve Kosova iç onay süreçlerinin tamamlanmasından sonra STA'lar yürürlüğe girecektir ve Gana ile de görüşmeler sürmektedir. (Ticaret Bakanlığı).

Gümrük Birliği

Gümrük birliğinde (*Customs Union*) üye ülkeler kendi aralarında malların serbest dolaşımına engel olan tarife (gümrük vergisi), kota ve eş etkili vergileri kaldırmaktadırlar. Gümrük birliği (GB) içinde ticaretin serbestleştirilmesi için ayrıca üyeler arasında ortak ticaret politikaları ile ortak rekabet kurallarının oluşturulması ve uygulanması sağlanır, üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi (OGT) uygulanır. ~~Belirlenen~~ OGT~~,~~ ülkelerin GB öncesinde uyguladıkları tarife oranından (gümrük vergisi oranından) daha düşükse, oluşturulan gümrük birliği önceki duruma göre daha liberal bir bölge olacaktır. Bu yaklaşım bir önceki duruma kıyasla uluslararası ticaretin gelişmesi, uzmanlaşma ve kaynakların dağılımı bakımından daha olumludur.

Tarihteki ilk gümrük birliği 19'uncu Yüzyıl'da gerçekleştirilen **Alman Gümrük Birliği**'dir (*Zollverein*). 20'nci Yüzyıl'daki gümrük birliği örnekleri, sırasıyla, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında kurulan **BENELÜKS** (*BENELUX*) ile **Avrupa Ekonomik Topluluğu**'nun 1 Temmuz 1968'te gerçekleştirdiği gümrük birliğidir. Bu tarihte Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında sanayi ve tarım mallarının çoğunda tarife, kota ve eş etkili vergiler kaldırılarak mallarda serbest dolaşımının önü açılmıştır.

Türkiye-AB Gümrük Birliği, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) ile 1 Ocak 1996 tarihinde gerçekleşmiştir. Gümrük birliği ile taraflar arasında ticaretin önündeki tarife ve tarife dışı engeller kaldırılmış, Türkiye Avrupa Birliği'nin OGT'sini uygulamaya başlamış, AB üyesi olmayan ülkelere karşı ise ticaret politikasında AB mevzuatı doğrultusunda gerekli değişiklikleri yapmıştır.

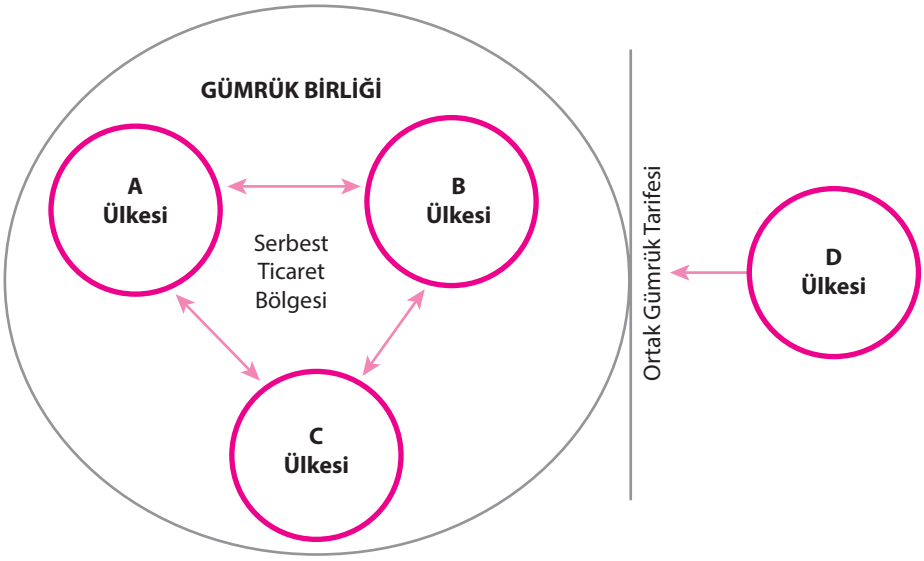

Şekil 1.2 Gümrük Birliği ve Ortak Gümrük Tarifesi

Ortak Pazar

Ortak Pazar (*Common Market*), gümrük birliğine göre ekonomik bütünleşmenin (birleşmenin) daha derinleştiği bir aşamadır. Ortak pazarda amaç, üye ülkeler arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve kişilerin (işgücü ve girişimci) serbest dolaşımını sağlamaktır. Bunun için söz konusu alanlara ilişkin politikaların uyumlaştırılır. İlk olarak ortak pazar içinde her türlü sınır kontrolleri kaldırılır, çalışma ve oturma ~~izni~~ ilişkin şartlar yeniden düzenlenerek uyumlaştırılır, göçmen politikalarının uyumu sağlanır. Bunlara ek olarak mali konularda birliği sağlamak için vergilerin, özellikle dolaylı vergilerin uyumlaştırılması, mali hizmetlerin serbestleştirilmesi, banka ve sigorta işlemlerinin uyumlaştırılması, para ve benzeri işlemlerin serbestleştirilmesi gibi önlemler hayata geçirilir.

Diğer yandan üye ülkelerin altyapı ve ulaşım şebekeleri birbirine entegre edilir. Yukarıdaki önlemlerin yanı sıra yabancı üretim faktörlerinin ortak pazara girişini ortak ilkelere bağlayan düzenlemeler de getirilir. Ortak pazarda üye ülkeler arasındaki sınırlarda uygulanan her türlü fiziki, teknik ve mali engeller kaldırılır. Ayrıca ortak pazara üye ülkeler ekonomi politikalarını uyumlaştırarak ortak politikalar (tarım, rekabet, ticaret vb.) uygularlar.

Ortak pazarın en başarılı örneğini AB'dir. Birliğin temeli olan AET'de 1968 yılında gümrük birliği gerçekleştirildikten sonra pek çok alanda ortak politikalar uygulanmaya başlanmış, üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı sağlanmıştır.

Ekonomik ve Parasal Birlik

Ekonomik ve parasal birlik (*Economic and Monetary Union: EMU*)~~,~~ mal, hizmet ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımının sağlandığı Ortak Pazar'dan bir sonraki aşamasıdır. Ekonomik ve parasal ~~birlik~~ (EPB) üye ülkeler ekonomi ve para politikalarını uyumlaştırarak neredeyse tek bir ulusal devlet gibi hareket etmeye ~~çalıştıkları aşamayı gösterir.~~ EPB'ye üye ülkelerin ekonomi, para, maliye ve sosyal politikalar ile ilgili kurumları birleştirilir (Karluk, 2009; 261).

Malların ve üretim faktörlerinin tam serbest dolaşımını sağlayabilmek için sadece fiziki ~~engellerin~~ yanı sıra üye ülkelerin arasında önemli farklılık gösteren standartlar, vergileme ve teşvikler gibi diğer engeller~~in~~ de ortadan kaldırılmaktadır. **EPB'de üye ülkelerin birbirlerinden bağımsız ekonomi ve para politikaları izleme olanakları** önemli ölçüde **uluslarüstü yetkiye sahip ortak birlik organlarına devredilmektedir. Buna karşılık üye ülkeler makroekonomik politikalarla ilgili karar alanlarını uluslararası kurumlara terk etmemişler dolayısıyla ortak politikaların uygulamasında hala nihai karar üye ülkelerdedir.**

Ortak tarım politikası, ortak ticaret politikası, ortak para birimi ve buna bağlı olarak ortak para politikası ve diğer ulusal düzeydeki kararlar uluslarüstü yetkiye sahip birlik organlarınca veya bu organların tavsiyeleri doğrultusunda alınmaktadır.

EPB'ye en iyi örnek yine AB'deki Euro (Avro) Bölgesi (*Euro Zone*) uygulamasıdır. Ekonomik ve parasal birlik için anlaşan AB üyeleri ayrı ayrı mer-

kez bankaları yerine Avrupa Merkez Bankası'nı (*European Central Bank: ECB*) oluşturmuşlardır. Avrupa Merkez Bankası, AB'nin para politikasının belirlenmesinde önemli role sahiptir. ~~Ayrıca üye Euro'ya (Avro'ya) dahil~~ ülkelerin ekonomi politikaları ortak organlarca belirlenmektedir.

Tam Ekonomik Bütünleşme

Tam Ekonomik Bütünleşmede (*Complete Economic Integration*) üye ~~ülkeler~~ ekonomi politikalarında herhangi bir kontrolü bulunmamakta, üye ülkeler arasında tam parasal birliğin yanı sıra maliye politikasında tam (tama yakın) uyum gerçekleşmektedir. Tam ekonomik bütünleşme her alanda ortak politikalar uygulandığından ulusal kurumlardan daha fazla uluslarüstü yetkiye sahip kurumlar yaygındır. Ülkelerin ekonomi politikaları uluslarüstü yetki sahip organlara ~~bıraktığı~~ tam ekonomik ekonomik bütünleşme aslında federal bir sistemi işaret etmektedir. Tam ekonomik bütünleşmenin bir ileri aşaması ise siyasi birliktir. Tercihli ticaret anlaşmasından tam ekonomik bütünleşmeye yönelik uluslararası ekonomik birleşme aşamaları ve aralarındaki farklar Tablo 1.1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.1 Uluslararası Ekonomik Birleşme Şekillerinin Karşılaştırılması

Ekonomik Birleşme Aşamaları	Taraflar Arasında Tarifelerin Azaltılması	Üyeler Arasında Tarife ve Kotaların Kaldırılması	Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) Uygulaması	Üretim Faktörlerinin Serbest Dolaşımına Yönelik Kısıtlamaların Kaldırılması	Ekonomik ve Sosyal Politikalar İle Kurumların Uyumlaştırılması	Ortak Para Uygulaması	Ekonomi Politikalarının Tekleştirilmesi
Tercihli Ticaret Anlaşması	Var	Yok	Yok	Yok	Yok		
Serbest Ticaret Bölgesi	Var	Var	Yok	Yok	Yok		
Gümrük Birliği	Var	Var	Var	Yok	Yok		
Ortak Pazar	Var	Var	Var	Var	Kısmen Var		
Ekonomik ve Parasal Birlik	Var	Var	Var	Var	Var	Var	
Tam Ekonomik Bütünleşme	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var

Bölgesel Anlaşmalar ve Dünya Ticaret Örgütü

Serbest ticaret bölgesi ve gümrük birliği gibi bölgesel düzeyde ekonomik birleşmeyi hedefleyen oluşumların ~~artması, bu kuruluşları giderek önemli bir güç haline getirmiştir.~~ Bölgesel oluşumda üyelerin birbirlerine sağlamış oldukları imtiyazlar ve haklar, küresel düzeyde ticari serbestleşmeyi hedefleyen GATT (daha sonra WTO) metinlerindeki genel hükümlere aykırıdır (özellikle en çok kayrılan ülke (*the most favoured nation: MFN*) kuralına). En çok kayrılan ülke (MFN) kuralına göre, bir WTO üyesi ülke, herhangi bir WTO üyesi ülkeye tarife oranları ve diğer ticari önlemlerde bir avantaj/kolaylık tanımışsa, bu avantaj/kolaylıktan WTO üyesi diğer ~~ülkelerinde~~ faydalanması gerekir. Bölgesel ~~anlaşmaların taraf ülkelere~~ ayrıcalık tanıması, GATT'a taraf ülkeler arasında farklı uygulamaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. ~~Daha sonra bölgesel~~ GATT'a eklenen maddelerle serbest ticaret bölgesi ve gümrük birliği gibi bölgesel anlaşmalara istisnalar getirilmiştir.

GATT'ın (1994) XXIV'ncü Maddesi'nde serbest ticaret bölgesi ve gümrük birliği gibi bölgesel anlaşmaların amacının kurucu ülkeler arasında ticareti kolaylaştırıcı olması ve bölge dışında kalan Dünya

Ticaret Örgütü'ne üye ülkelerin ticaretine engeller koymak olmaması gerektiği belirtilmiştir. Bu tür bölgesel anlaşmaların oluşturulması veya genişletilmesinde tarafların, mümkün olduğu ölçüde diğer WTO üyelerinin ticareti üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktan kaçınmaları gerektiği vurgulanmıştır. Ekonomik birleşmeden sonra üye ülkelerin üçüncü ülkelere karşı uygulayacakları ortak gümrük tarifesi (OGT), önceki tarife seviyesinden daha yüksek olmamalıdır. Ekonomik birleşmeyi öngören anlaşma belli bir sürede gerçekleşmelidir (Karluk, 2007; 278). WTO'ya üye ülkeler arasındaki bütün ekonomik içerikli anlaşmalar şeffaflık açısından Örgüte (WTO'ya) bildirilmesi gerekir. Örgüt söz konusu anlaşmaları **Mal Ticareti Konseyi**'nde ~~görüşülerek~~ karara bağlar. Bu anlaşmalardaki her türlü önemli değişiklik ve/veya gelişme, meydana geldiklerinde tekrar Dünya Ticaret Örgütü'ne bildirilmesi gerekir. Serbest ticaret bölgeleri veya bir gümrük birliği veya serbest ticaret bölgesi kurulmasına yol açan geçici anlaşmalara ilişkin hükümlerin~~in~~ uygulanmasından kaynaklanan her türlü sorun Anlaşmazlıkların Çözümü Mekanizmasına (Organına) götürülebilir.

DIŞ TİCARETİ DÜZENLEYEN ANLAŞMALAR

Uluslararası ticari ilişkileri düzenleyen uluslararası anlaşmaların (tek taraflı, iki taraflı ve çok taraflı) tarihi, ülkeler arasında dış ticaretin başladığı zamana kadar gider (Savaş, 1998; 197). Dünya genelinde yürürlükte olan küresel, bölgesel, çok taraflı ve ikili olmak üzere dış ticareti düzenleyen pek çok anlaşma vardır.

GATT ile başlayıp Dünya Ticaret Örgütü'nün faaliyete geçmesi ile devam eden uluslararası ticareti serbestleştirme süreci, dış ticaret kurallarının daha net, anlaşılır ve dengeli olmasını sağlamıştır. GATT turlarında mal ticaretinin önemli bir kısmında gelişmiş ülkeler hemen hemen tüm tarifelerde ve gelişmekte olan ülkeler ile geçiş ekonomileri (merkezi planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçen ülkeler) tarifelerinin büyük bir kısmında konsolidasyona gitmiş ve tarifelerde önemli indirimler sağlanmış, böylece pazara giriş koşulları önemli ölçüde iyileşmiştir. GATT ile tarifelerin bağlayıcı hale gelmesi, ülkelerin tarifeleri yükseltmelerini büyük ölçüde zorlaştırmıştır. Diğer taraftan WTO kuralları gereği ülkeler dış ticarette tek tip kurallar uygulanmaya başlamış, bu sayede ihraç pazarlarına girişte bir istikrar sağlanmıştır.

Dış ticareti düzenleyen anlaşmalar;

- Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması ve kapsamındaki anlaşmalar (*Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması, Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması (GATS), Ticaretle Bağlantılı* Fikri Mülkiyet Hakları *Anlaşması (TRIPS), Ticarette Teknik Engeller Anlaşması, Tekstil ve Giyim Anlaşması*)
- Bazı ürünlerin dış ticaretine kısıtlama veya yasaklama getiren anlaşmalar (Kimyasal Silahlar Sözleşmesi gibi)
- Bölgesel anlaşmalar (serbest ticaret bölgesi, gümrük birliği ve ortak pazar gibi)
- İkili anlaşmalar (tercihli ticaret anlaşması)
- Diğer anlaşmalar

Ülkeler dış ticaret ve ilgili mevzuatlarında taraf oldukları anlaşmalardaki yükümlülüklerine uygun düzenlemeler yapması gerekir. Türkiye'de dış ticaret, gümrük, bankacılık ve sigortacılık ile taşımacılık alanlardaki mevzuatını gerektiğinde DTÖ kuralları, Türkiye-AB Gümrük Birliği, ikili ve çok taraflı serbest ticaret anlaşmaları ile tercihli ticaret anlaşmalarındaki hükümleri dikkate alarak yeniden düzenlenmektedir.

DIŞ TİCARETİ KOLAYLAŞTIRMAYA YÖNELİK KOORDİNASYON ~~YÖNTEMLER~~

Dünyada ülkelerin dış ticaretlerini kolaylaştırmaya yönelik farklı koordinasyon yöntemleri uyguladıkları görülmektedir (Deliçay, 2015; 15). Bu yöntemleri dört grupta toplamak mümkündür. Bunlar;

- Daimi Koordinasyon Komiteleri
- Geçici Komiteler
- Toplantılar
- Yazışmalar

Daimi Koordinasyon Komiteleri

Daimi koordinasyon komiteleri, belirli kurallar çerçevesinde dış ticaret ile ilgili paydaşları (kamu kurumları, dış ticaret aracıları, ihracatçılar, ithalatçılar) düzenli olarak bir araya getirerek dış ticarette karşılaşılan sorunların giderilmesine kat-

kı sağlamaktadır. Uluslararası ticaret farklı ülkeler arasında gerçekleştiği için pek çok riski barındırmaktadır. Bir dış ticaret işleminin gümrük, bankacılık, ithalat, ihracat, kambiyo (döviz), muhasebe ve vergi gibi farklı boyutlar vardır. Bu alanlarla ilgili her ülkenin farklı düzenlemesinin olması dış ticarette belirsizlikleri arttırmaktır. Dış ticarette gümrüklerdeki işlemlerin yanı sıra diğer bürokratik aşamalarda karşılaşılan sorunlar daimi komitelerin gündemine getirilerek zamana yayılmadan hızlıca çözümü mümkün olmaktadır (Deliçay, 2015; 15). Uluslararası kuruluşlar yaptıkları çalışmalarda daimi koordinasyon komitesi yönteminin önemini vurgulamış ve dış ticareti kolaylaştırmak için bu yöntemi tüm ülkelere önermişlerdir.

Geçici Komiteler

Dış ticaretin kolaylaştırılmasında geçici komiteler, genellikle durum tespitinin yapılması, çözüm önerileri geliştirilmesi veya bir proje/programın gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulur. Planlanan faaliyetler gerçekleştiğinde veya belirlenen süre dolduğunda geçici komitelerin faaliyetlerine son verilir. Geçici komiteler etkin bir şekilde kullanılırsa, dış ticaret prosedürlerinde (işlemlerinde) yaşanan sorunları belirlemek ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirmede faydalı olacaktır. Bu nokta işbölümü ve çalışacak ekibin seçimi önemlidir (Deliçay, 2015; 15).

Toplantılar

Toplantılar genellikle ticaretin kolaylaştırılmasıyla ilgili olan bakanlıklar ve kurumlar tarafından düzenlenmekte ve ilgili olduğu düşünülen kurumlar davet edilerek değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu yöntemin daimi komitelerden farkı, düzenlilik göstermemesi, genellikle kanuni bir düzenlemesinin olmaması ve gündeminin toplantıyı düzenleyen kurum tarafından belirlenmesidir. Ticaretin kolaylaştırılması, sürekli ve tüm yönleriyle koordinasyon gerektiren, ülke içinde veya dışında oluşan şartlara göre yeni tedbirler alınmasını veya değiştirilmesini gerektiren bir konudur. Bu nedenle, sadece belirli konular hakkında ihtiyaç duyulduğunda toplantı yapılması, etkili koordinasyon için yeterli olmamaktadır. Ülkeler dış ticareti kolaylaştırmak için yukarıdaki yöntemlerden biri veya ~~birkaçı~~ kullanmışsalar da koordinasyon yetersiz kalmış, dış ticaret yeterli ve etkili bir şekilde kolaylaştırılamamıştır (Deliçay, 2015; 16). Toplantılar çoğunlukla Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilirken ayrıca ilgili bakanlık ve kurumların katılımları da sağlanarak görüşleri alınmakta ve kararlar oluşturulmaktadır.

Yazışmalar

Yazışmalar dış ticaretin kolaylaştırılması için koordinasyonu sağlamak amacıyla kullanılır. Yazışmalarda çok sayıda kurum olması ilgilenilen konularda sorunların tespitini, ortak fikir oluşturulmasını ve bu fikirlerin hayata geçirilmesini zorlaştırdığı ve geciktirdiği için birçok ülke sadece yazışmalarla dış ticaretin kolaylaştırılmasını koordine etme yöntemini terk etmiştir (Deliçay, 2015; 16).

1 Dış ticarette kuralların belirlenmesinde görev alan ulusal kurum ve kuruluşları açıklamak

Birbirinden farklı pek çok mal ve hizmet dış ticarete konu olmaktadır. Ticaret Bakanlığı gerektiğinde ilgili bakanlık/kurum/kuruluşlarla yakın işbirliği içinde dış ticaret kurallarını belirlemektedir. Bu bakanlık/kurum/kuruluşlar; Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Türk Standartları Enstitüsü, Türk Patent ve Marka Kurumu ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu gibi kurumlardır.

2 Dış ticaret politikası araçları ve bu araçları kullanan kurumları açıklamak

Dış ticaret politikası başta Ticaret Bakanlığı olmak üzere farklı bakanlık/kurumlar tarafından uygulanmaktadır. Fakat dış ticarette esas belirleyici bakanlık Ticaret Bakanlığı'dır. **Ticaret Bakanlığı** gözetim, korunma, anti damping ve anti sübvansiyon önlemleri, kotalar, tarife kontenjanları, D.İ.R. uygulamaları, fire oranları uygulamaları, kayda alma soruşturmaları, referans fiyat uygulamaları, menşei, kıymet (tutar), miktar ve gümrük kaçakçılığı soruşturmalarını ve diğer araçları kullanır. **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı** tekstil ürünlerinin insan ve çevre sağlığına zararlı kimyasallar içerip içermediğine dair incelemeler ve piyasa denetim gözetim soruşturmalarını, **Hazine ve Maliye Bakanlığı** düşük faturalı satışlar ile ilgili vergi incelemelerini; **Tarım ve Orman Bakanlığı** ithal edilen malların insan, çevre, hayvan ve bitki sağlığına uygunluk denetimlerini, **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı** insan ve çevre sağlığına zararlı malların ithalinin önlenmesine yönelik uygunluk denetimini, **Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı**'nın ithal edilen kara deniz ve hava araçlarının ve telekomünikasyon cihazlarında insan ve çevre sağlığına yönelik uygunluk denetimini dış ticaret politikası aracı olarak kullanır. TSE, TPMK, TAEK gibi kurumlarda kendi sektörlerindeki denetimlerle dış ticareti etkilemektedirler.

3 Dış ticarette uluslararası anlaşmaların önemini değerlendirmek

Ülkeler dış ticaret mevzuatlarını hazırlarken kendi ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel öncelik ve ihtiyaçlarını birincil öncelik olarak belirlese de dış ticaret ~~mevzuatı~~ ülkenin taraf olduğu uluslararası, ikili ve çok taraflı anlaşmalara aykırı hükümler içermemesi gerekir. Eğer taraf olunan anlaşmalara aykırı hüküm söz konusu ise, anlaşmanın diğer tarafları söz konusu olumsuzluğun ~~giderilmesini, aksi halde~~ uluslararası tahkime ~~gidebileceği~~ veya ilgili ülkeye başka yaptırımlar ~~uygulanmasına karar verebilir.~~ Bu nedenle ülkeler dış ticaret mevzuatında kendi önceliklerinin yanı sıra uluslararası yükümlülüklerini dikkate alır.

4 Ekonomik işbirliği ve birleşmeye yönelik kuruluşların ülkelerin dış ticaret politikalarını analiz etmek

Ekonomik işbirliğine yönelik kuruluşlar (WTO, IMF, Dünya Bankası, OECD) düzenledikleri konferanslarda dünya ekonomisi ile ilgili bütün konuları ~~görüşler,~~ uluslararası ticaretin ~~serbestleştirilmesi~~ kararlar alırlar. Bir üye alınan kararlara karşı olumsuz oy kullanmışsa, söz konusu karara uymak zorunda değildir. Buna karşılık olumlu oy kullananlar veya uluslararası anlaşmayı imzalayan ülkeler alınan karara veya imzalanan anlaşma hükümlerine uymak zorundadır. Ekonomik birleşmeye (bütünleşmeye) yönelik kuruluşlar işbirliğine yönelik kuruluşlara göre daha fazla işbirliği ve daha derin entegrasyonu hedeflemektedir. Ekonomik birleşmeyi hedefleyen kuruluşlarda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi ve diğer konulardaki kurallar daha katıdır. Bu tür uluslararası kuruluşlarda oybirliği veya oy çokluğu ile alınan kararlara bütün üye ülkelerin uyması gerekir. Ülkeler arasında ekonomik birleşmeyi hedefleyen uluslararası kuruluşlar kendi oluşturdukları bölge içinde mal ve hizmet akımlarına serbesti sağlayarak ortak pazar yaratmayı hedeflemektedirler.

neler öğrendik?

1 Türkiye'de ihracat, ithalat ve dış ticaret ile ilgili anlaşmaların hazırlanması, müzakere edilmesi ve söz konusu anlaşmaların uygulanması ile ilgili görev hangi bakanlığa verilmiştir?

A. Ticaret Bakanlığı
B. İç İşleri Bakanlığı
C. Dışişleri Bakanlığı
D. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
E. Hazine ve Maliye Bakanlığı

2 ~~Aşağıdakiler~~ hangisinin kuruluş anlaşması Bretton Woods Konferansı'nda imzalanmıştır?

A. Uluslararası Ticaret Odası
B. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
C. Avrupa Ekonomik Topluluğu
D. Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
E. Dünya Bankası

3 Ürün Güvenliği Denetimi Tebliği 2018/5'e göre ürünün ithalatı için gerekli olan Uygun Yazısı hangi bakanlık tarafından verilir?

A. İçişleri Bakanlığı
B. Tarım ve Orman Bakanlığı
C. Ticaret Bakanlığı
D. Sağlık Bakanlığı
E. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

4 Aşağıdakilerden hangisi dış ticareti kolaylaştırmaya yönelik koordinasyon yöntemleri arasında **yer almaz?**

A. Daimi Koordinasyon Komiteleri
B. Geçici Komiteler
C. Toplantılar
D. Uluslararası Tahkim
E. Yazışmalar

5 Aşağıdakilerden hangisi Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması kapsamındaki anlaşmalardan biri **değildir?**

A. Ticarette Teknik Engeller Anlaşması
B. Tekstil ve Giyim Anlaşması
C. Tercihli Ticaret Anlaşması
D. Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması
E. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması

6 Aşağıdakilerden hangisi ihracatı yasak ürünler arasında yer alır?

A. Fındık fidanı
B. Otomotiv
C. Traktör
D. İncir
E. Ceviz

7 INCOTERMS hangi uluslararası kuruluş tarafından yayınlanır?

A. ITC
B. ITO
C. WTO
D. ICC
E. IMF

8 TIR Karnesi İşlemleri aşağıdakilerden hangisi tarafından yapılmaktadır?

A. Ticaret Bakanlığı
B. İhracatı Geliştirme Merkezi
C. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
D. Hazine ve Maliye Bakanlığı
E. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

9 Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'deki ihracatçı birlikleri arasında yer alır?

A. Akdeniz İhracatçı Birlikleri
B. Batı Akdeniz İhracatçılar Birliği
C. Denizli İhracatçılar Birliği
D. Doğu Anadolu İhracatçı Birlikleri
E. İhracatı Geliştirme Merkezi

10 Aşağıdakilerden hangisi dış ticaret politikası araçlarını **kullanmaz?**

A. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
B. Milli Eğitim Bakanlığı
C. Türk Standartları Enstitüsü
D. Hazine ve Maliye Bakanlığı
E. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

1. A	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticarette Ulusal Kurum ve Kuruluşların Yeri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. E	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticarette Ulusal Kurum Ve Kuruluşların Yeri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. B	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticarete İlişkin Bazı Tebliğlere Göre Dış Ticarette Denetim" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. D	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Koordinasyon Yöntemleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. C	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticareti Düzenleyen Anlaşmalar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. A	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticaret Rejimi ve İhracat İşlemleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. D	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticaretin Kurallarının Belirlenmesinde Görev Alan Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. C	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticarette Ulusal Sivil Kurum ve Kuruluşlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. E	Yanıtınız yanlış ise "Dış Ticarette Ulusal Sivil Kurum ve Kuruluşlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. B	Yanıtınız yanlış ise ~~Dış Ticaret Politikası Araçları ve İlgili Bakanlıklar~~ konusunu yeniden gözden geçiriniz.

1 Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

İkinci Dünya Savaşı öncesinde ulusal ~~devlet~~ dış ticarete tarife, kota gibi engellerin yanı sıra rekabetçi devalüasyonlarla ciddi engeller koymuşlardır. Bretton Woods Konferansı'nın ardından IMF ve Dünya Bankası'nın kurulması, özellikle savaş sonrası dönemde GATT'ın yürürlüğe girmesi (1948) ile ~~tarife~~ azaltılmaya başlanması GATT hükümleri ile hükümetlerin tarifeleri yükseltme imkanlarına sınırlama getirilmesi önemlidir. OECD, IMF, Dünya Bankası ve ICC gibi küresel kuruluşların faaliyetlerinin yanı sıra AET'nin gerçekleştirdiği gümrük birliği ~~(bu günkü AB)~~ ve diğer bölgesel kuruluşlarında gümrük birliği oluşumları hükümetlerin elindeki tarife silahını tehdit olmaktan önemli ölçüde çıkarmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren giderek yaygınlaşan serbest ticaret bölgesi ve gümrük birliği gibi bölgesel anlaşmalarda dış ticarette ulusal devletlerin elindeki bazı yetkilerin uluslarüstü yetkiye sahip organlara geçmesine neden olmuş, ayrıca ortak politika uygulamaları egemenlik yetkisini kullanan hükümetleri sınırlandırmıştır. Buna karşılık ülkeler tarife dışı önlemlere yönelmiştir. Günümüzde dış ticarette yaygın olarak tarife dışı kısıtlamalar uygulanmaktadır. ~~Ülkeler anlaşmazlıklar nedeniyle uluslararası tahkime gitmektedir.~~

Sıra Sizde 2

İhracat işlemlerinde uyulması gereken kurallar ihracat mevzuatında yer alır. İhracat mevzuatı İhracat Rejimi Kararı ve buna ilişkin yönetmelik ve tebliğler ve diğer mevzuat, Dahilde İşleme Rejimi, Hariçte İşleme Rejimi ve Vergi, Resim, Harç İstisnasını kapsar. Geniş anlamda bakıldığında 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve bu kanunun dayanak teşkil ettiği Gümrük Yönetmeliği başta olmak üzere gümrük mevzuatının yanı sıra, kambiyo mevzuatı, Türkiye İhracatçılar Meclisi ile İhracatçı Birliklerine ilişkin mevzuat, ilgili uluslararası anlaşmalar, merkez bankası genelgeleri ve mezkur mevzuatların dayanak teşkil ettiği tebliğ ve genelgeler de ihracat mevzuatına dahildir.

Sıra Sizde 3

Ticaret Bakanlığı'nın öncülüğünde ilgili bakanlıklarla teknik standartları hazırlanır. Dış ticarette denetimin hangi ürünlere ve hangi kriterlere göre kimler tarafından ve nasıl yapılacağı ilgili kanun, cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik, genelge ve tebliğlerde belirtilir. Söz konusu ürün hangi bakanlığın sorumluluğunda ise Ticaret Bakanlığı ile ilgili bakanlık ve gerektiğinde TSE ve diğer kurumlarla işbirliği içinde kuralları belirler ve denetim yapar. Denetim bütün mallara yapılmaz, risk analinize göre denetim yapılır, analiz sonuçları fiili denetimi gerektiriyorsa fiili denetim yapılır. TSE imkanları dahilinde uluslararası standart kuruluşlarının kriterlerine göre denetim yapar. Denetimler için Türkiye'de yeterli teçhizat yok ise, akredite olmuş laboratuvarların analiz sonuçları yeterlidir.

Sıra Sizde 4

Dış ticarete dolaylı destek sağlayan kuruluşların esas uğraş alanı dış ticaret olmakla birlikte faaliyetlerinden dış ticaret dolaylı olarak etkilenmektedir. Bu kuruluşlardan bazıları Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Uluslararası Nakliyeciler Derneği (UND), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) ve Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA).

Sıra Sizde 5

Dış ticaret ~~doğası~~ pek çok risk taşımaktadır. Bu risklerden birinin gerçekleşmesi ilgili tarafları olumsuz etkilemektedir. Artan ticarete bağlı olarak taraflar arasında uyuşmazlıklar ~~artmış~~, taraflar bu uyuşmazlıkları kendi aralarında çözemeyince ~~mahkeme~~ ve uluslararası tahkime gitmektedirler. Uluslararası tahkim sürecinde ilgili tarafların çözüm mercii olacak kurum konusunda anlaşması gerekir. Uluslararası ~~tahkim~~ yükü giderek artmakta, uluslararası düzeyde pek çok şirket, devlet aralarındaki ~~anlaşmazlık~~ uluslararası tahkime götürmektedirler. Günümüzde WTO, ICC ve BM uluslararası tahkim vazifesi gören kuruluşları vardır. Bu kuruluşların görevlerini etkin, hızlı ve adaletli bir şekilde gerçekleştirmeleri, uluslararası ticaretin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Ay, A. (2007). **Türkiye'de Dış Ticaret ve Kur Politikaları Uygulamaları,** Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname No:4), 15.07.2018

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname No:1) 10.07.2018

Eğilmez, M, E. Kumcu (2010). **Ekonomi Politikası,** 10. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi

Ticaret Bakanlığı, **Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Kontrolüne Tabi Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği, Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2017/5**

Ticaret Bakanlığı, **Sağlık Bakanlığı'nca Denetlenen Bazı Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği**

Ticaret Bakanlığı, **İthalatta Standartlara Uygunluk Denetimi Tebliği**

Ticaret Bakanlığı, Tütün, Tütün Mamulleri, **Alkol Ve Alkollü İçkilerin İthalat Denetimi Tebliği**

Ticaret Bakanlığı, **İthalatta Standartlara Uygunluk Denetimi Tebliği**

Ticaret Bakanlığı, **"CE" İşareti Taşıması Gereken Bazı Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği**

Deliçay M. (2015). **Dünyada ve Türkiye'de Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Ulusal Koordinasyon Çalışmaları.** Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2943, Ankara.

İnternet Kaynakları

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/20090918-17.htm

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151231M4-17-1.pdf

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151231M4-24-1.pdf

http://www.ticaret.gov.tr

Karluk, S. R. (2014). **Türkiye Ekonomisi Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Yapısal Dönüşüm,** 13. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş.

Karluk, S. R. (2013). **Uluslararası Ekonomi,** Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş.

Karluk, S. R. (2007). **Uluslararası Kuruluşlar,** 6. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş.

Orallı, L. E. (2012). "Uluslararası Örgütlerin Anayasacılığa Etkileri", **Güvenlik Bilimleri Dergisi,** 1(1), 47-77.

Özgöker, U, G. Doğaç (2010). **Uluslararası Ticaretin ve Standardizasyonunun Küresel Etkileri**, İstanbul: Nokta Kitap.

Parasız, İ. (2003). **Türkiye Ekonomisi,** Bursa: Ezgi Kitabevi.

Savaş, V. F. (1998). "Uluslararası Ekonomik Anayasal Düzen", **M.Ü. AT Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi,** 6 (1), ss. 149-164.

Seyidoğlu, H. (2013). **Uluslararası İktisat**, Geliştirilmiş 18. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Utkulu, U vd. (2013). **Türkiye'de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması,** Ed: U. Utkulu vd., Gözde Geçirilmiş ve Yenilenmiş 4. Baskı

Yiğit, M. (1996). **İhracat ve İhracat Teşviklerinin Analizi,** Kütahya: Üniversite Kitabevi.